

AKP'İN TEVHİD-İ TEDRİSATI

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 06 Mart 2019 08:43 -

Bundan 95 yıl önce Türkiye Büyük Millet Meclisinden sessiz sedasız üç kanun birden geçti. Bunu ardan biri Halifeliği kaldırarak Osmanlı aile mensuplarını ülkeden çıkarıyor, biri Erkânı Harbiye Vekâletiyle Şer'îye ve Evkaf Vekâletini kaldırarak ilkinin Genelkurmay Başkanlığına, ikincisini Diyanet İşleri Başkanlığına indiriyor, üçüncüsü ise kaldırılmış Şer'îye ve Evkaf Vekâletlerine bağlı okulları Maarif Vekâletine bağlıyordu.

Bu iç kanun, yeni Türkiye'nin kurulmasında temel taşlardan biri olacaktır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun amacı, Ortaçağ'ın bir kalıntısı olan medreseleri kaldırarak bütün eğitimi, Maarif Vekâleti'ne bağlamaktı.

Kanunun gerekçesini şu cümle anlatır. "Bir millet bireyleri ancak bir eğitim görebilir. İki türlü eğitim bir ülkede iki türlü insan yetiştirir. Bu ise, duygu ve düşünce birliği ile dayanışma amaçlarını tamamen yok eder."

Aslına bakılırsa, İmparatorluğun son zamanlarında Türkiye'de iki değil üç çeşit insan yetişiyordu. Bunlardan medreseler artık miatlarını doldurmak üzere idiler. Yükselen yeni burjuva sınıfının değil, feodallerin dünya görüşüne göre insan yetiştiriyorlardı.

Tanzimattan beri medreselerde bazı reformlar yapılmaya çalışılmışsa bunları kökünden söküp atmak mümkün olmamıştı. İkinci tür, İkinci Mahmut zamanındaki Batılılaşma için adımlar atıldığı dönemde askeriyeden başlayarak adım adım kurulan laik eğitim sistemiydi. Devleti yönetenler, eğer eğitimi Batıdan alınan model üzerinde laikleştiremezlerse mülkün ayakta kalamayacağını anlamış bulunuyordu. Bu o kadar köklü bir inançtı ki, ne Tanzimat, ne Birinci Meşrutiyet, ne de Abdülhamit döneminde zaafa uğradı. İttihatçılar da bu yolda epey mesafe aldılar. Bu okullarda yetişen aydınlar Kurtuluş Savaşı'na önderlik yapacak bir düzeyde idiler.

Üçüncü bir okul tipi daha vardı ki bunlar yabancı ve azınlık okullarıydı. Bu okullar da esas olarak modern eğitim yapıyorlardı ama yabancı hayranı insanlar yetiştiriyorlardı.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun gerekçesinde yalnız medrese ve mektep ikiliğine atıf yapıp yabancı okullardan söz edilmeyişinin nedeni, bu okulların statüsünün Lozan Anlaşması'yla çizilmiş olmasıydı. Kurtuluş Savaşı sırasında yabancı okullar Anadolu'da faaliyetlerine son vermişler, yalnız İstanbul'da kalmışlardı. Onların çalışmaları da sınırlandırılmış bulunuyordu. Tevhid-i Tedrisat Yasası çıkarılırken toplumda bir hayli taraftarı olan "Çocuklarımız, dinlerini nerede öğrenecekler?" sorusunu yatıştırmak için dördüncü maddeye "yeteri kadar din hizmetlisini yetiştirmek için Maarif Vekâletinin imam hatip okulu ve ilahiyat fakültesi açacağı" hükmü konuldu. İlk yıllarda açıldı da. Fakat on yıl içinde "öğrenci kaydı olmadığı" gerekçesiyle bu okullar kapatıldı. Din dersleri okullardan çıkarıldı.

Din öğretimi gene de feodal bir üretim biçiminde yaşayan ve nüfusun en az yüzde seksen, doksanını oluşturan köylü için bir ihtiyaç olmaya devam etti. Kanunen yasak olmasına rağmen medreseler kâh yasaklı olarak, kâh görülmezden gelinerek, hemen bütün Sünni köylerinde asıl amacı Kur'an okumayı öğretmek olan izinsiz mahalle mektepleri devam etti. Aleviler de kapılarına gözcü koyarak kendileri için bir tür okul görevi gören cem ayinlerine devam ettiler.

UYGULAMA SÜRDÜRÜLEMEZ

DURUMDAYDI

Uygulama, tek parti sistemi gibi sürdürülemez durumdaydı. Bu nedenle, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yasaklar gevşetildi ve CHP hükümeti okullarda din derslerinin temellerini attı. DP, CHP'den devraldığı din eğitimini genişletti. Daha sonraki iktidarlar da bunu teşvik ettiler. AKP iktidarıyla hedef, bütün eğitimi dincileştirmek haline geldi. Medreselerin yerini İmam Hatipler almakla kalmadı; kör topal bir laik eğitimin uygulandığı, anaokulundan üniversiteye kadar bütün okullarda inanç eksenli bir eğitim için büyük bir mesafe alındı.

1923'te muhafazakârları Meclis'ten tasfiye etmiş olan CHP'li mebuslar:

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 06 Mart 2019 08:43 -

“İki tür eğitim olmaz, eğitimi teke indirmemiz gerekir” diyerek laik okulları işaret ediyorlardı. 95 yıl sonra, liberal ve demokratları Meclis'te etkisizleştirmiş olan AKP (Erdoğan) hükümeti şimdi şunu anlatmak istiyor:

“Bir ülkede iki tür eğitim olmaz. Eğitim teke indirilmelidir ve bu İslami bir eğitim olmalıdır.” Yabancı okulların yerini ise çoktandır yabancı dilden eğitim yapan okullar almış bulunuyor. Dolayısıyla Türkiye’de bugün Cumhuriyet’ten önce uygulanan üç tür eğitim sistemi yürürlükte. NEDEN BÖYLE OLDU?

Bütün bu gelişmeler, medreseden mektebe, mektepten tekrar medreseye ve yabancı okullara dönüş, ülkeyi yöneten sınıfların konumu ve güçleriyle ilgilidir. Şöyle ki: 1924'te iktidarı ellerinde bulunduranlar, bütün toplum nüfusunun küçük bir bölümü idiler. İktidarın dayandığı taban genişledikçe, bu tabanın sözcüleri din eğitimini devlete taşıdılar. 1923 rejiminin varisleri Mecliste azınlığa düştüler. Siyaset yapma sınırlarının genişletilmesi, muhafazakâr-gericilerin işine yaradı. Buna bakarak bazıları Türkiye'nin çok partili hayata erken geçtiğini, İnönü on yıl daha iktidarda kalsaydı şimdiki sonuçla karşılaşamayacağını ileri sürüyorlar.

İşin aslı ise şöyledir: Tek parti iktidarlara, medrese, tekke ve zaviye gibi feodalizmin üst yapı kurumlarına savaş açarken geniş halk yığınlarının hayatını kolaylaştıracak önlemler almamış, köylüyü ve kent yoksullarını ağaların, tefecilerin, gerici esnafın insafına terk etmiştir. Bu kitleler, devlete küsmüşler ve kendilerine daha yakın gördükleri ve manevi ihtiyaçlarını doyuran ağaya, şeyhe, dedeye, tarikatlara sığınmışlardır.

Amerika ve Avrupa'nın isteğiyle çok partili hayata geçilirken iktidardaki burjuvazi, emekçilerin iktidar yollarını tıkamaya, onların örgütlenmelerini şiddetle yasaklamaya devam etti. Buna karşılık kendi içindeki sağcı burjuvaziye iktidar kapılarını açma yolunu tercih etti. İşte o tüccar “burjuvazi”dir ki, Tayyip Erdoğan kadrolarıyla kendini iyice tahkim etmiştir, geniş emekçi yığınları tepe tepe kullanmaktadır. Umarız ki bunun sonu gelmiş olsun.

1. Tevhid-i Tedrisat'ın 95. yıldönümünde yapılan konuşma ve yayınlarda konu kişiler üzerinden değerlendiriliyor. Onlara göre tarihte ve günümüzde iyi ve kötü insanlar vardır. Bunun sınıfsal karakteri üzerinde durulmuyor. Ne de olsa Türkiye aydınının “İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitle” olduğumuz gibi bir amentüsü vardır! İşin içine “sınıf” gibi sol ve emekçi kokan bir kavramı sokmaya ne gerek var?